

Helse- og omsorgsdepartementet

Vår ref. #/304528

Deres ref. 15/2180

Oslo, 13. november 2015

Redd Barnas høringsuttalelse om forslag til lov om endring av juridisk kjønn

Vi viser til høringsbrev (25.6.2015) om forslag til lov om endring av juridisk kjønn.

Redd Barna arbeider nasjonalt og internasjonalt for oppfyllelse av barns rettigheter slik de er nedfelt i FNs konvensjon om barnets rettigheter (barnekonvensjonen). Redd Barnas Norgesprogram arbeider for styrking av barns rettigheter og overvåker og bekjemper brudd på barnerettighetene i Norge med særlig fokus på barn i sårbare livssituasjoner.

Redd Barna mener at ekspertgruppen og departementet har gjort et godt og viktig arbeid og er særlig fornøyd med at det er et bredt fokus på barn og deres rettigheter. Vi er positive til de fleste forslagene departementet kommer med, men har likevel enkelte kommentarer.

Kapittel 6: Nærmere om forslaget til ny ordning for endring av juridisk kjønn

Redd Barna støtter den foreslåtte erklæringsmodellen slik at en egenerklæring til folkeregistermyndigheten skal være tilstrekkelig for endring av juridisk kjønn uten et pålagt krav om en refleksjonsperiode. Redd Barna mener i likhet med departementet at aldersgrensen for retten til å begjære endring av juridisk kjønn kun basert på egenerklæring skal være 16 år, og ikke 18 år som ekspertgruppen har foreslått (se nedenfor).

Kapittel 7: Endring av juridisk kjønn for barn og unge

7.1.2 Aldersgrense for endring av juridisk kjønn

Ekspertgruppen mener aldersgrensen for retten til selv å begjære endring av juridisk kjønn bør være 18 år. Ungdom mellom 16 og 18 år kan framsette egenerklæring, men barnets foreldre skal bli informert og dersom en eller begge motsetter seg, eller ikke er informert, må det foreligge godkjenning av fylkesmannen. *Departementet* mener derimot at en person som har fylt 16 år, selv bør kunne søke om endring av juridisk kjønn og at de eller den som har foreldreansvar ikke bør kunne nekte for aldersgruppe 16-18 år.

Redd Barna støtter departementets forslag. Ungdom mellom 16 og 18 år har rett til å ta beslutninger på egne vegne på flere områder, for eksempel ved valg av utdanning, melde seg inn eller ut av trossamfunn og arbeidsavtaler. Barnets helserettslige myndighetsalder er på 16 år. Vi er enige med departementet at når unge anses å være modne nok for å kunne bestemme over egen helse, kan de

også anses å være modne nok å ta en beslutning om endring av juridisk kjønn. Endring av juridisk kjønn har stor betydning for den enkelte person, men endringen er lett å reversere. Det er enkelt å skifte tilbake dersom det skulle vise seg at ungdommen angret i ettertid. Redd Barna mener derfor at de som har fylt 16 år selv bør kunne søke om endring av juridisk kjønn uten at foreldre kan motsette seg. Dette gjør etter vår mening også rett til barnets økende selvbestemmelsesrett som gjengitt i § 30 barneloven, § 104 Grunnloven og barnekonvensjonen artikkel 12.

7.2.2: Barn mellom 7 og 16 år - 7.2.3: Barn under 7 år

Ekspertgruppen har drøftet om det bør være en nedre aldersgrense for når barnet eller foreldre på vegne av barnet kan begjære endring av juridisk kjønn og anbefaler at det ikke skal være noen nedre aldersgrensen. Ekspertgruppens begrunnelse er at også små barn kan gi uttrykk for at de er tildelt feil juridisk kjønn, i tillegg til de tilfeller der barn er født med usikker somatisk kjønnsutvikling ved fødselen. Ekspertgruppen mener at det må være mulighet for alle barn under 16 år å få endret juridisk kjønn, men at det i disse tilfellene bør foretas en forvaltningsmessig vurdering som kan bekrefte behovet for endring av juridisk kjønn. Ekspertgruppen foreslår fylkesmannen som den instans som bør tillegges godkjenningsmyndighet. Barnet skal høres og dersom barnet har fylt 12 år er et vilkår for godkjenning at barnet har samtykket.

Departementet foreslår derimot at kun personer mellom 7 og 16 år kan søke om endring av juridisk kjønn sammen med den eller de som har foreldreansvaret. For barn under 7 år må det, etter departementets forslag, foreligge en særskilt medisinsk tilstand. Departementet mener at en slik innsnevring av muligheten for endring for de aller yngste barna er rimelig i lys av forslaget om at endring basert på foreldrenes samtykke alene skal kunne skje allerede fra 7 års alder.

Departementet mener i tillegg at, dersom (en av) foreldre ikke ønsker å søke om endring av juridisk kjønn på vegne av barnet, det vil være det mest forsvarlige at barnet venter til fylte 16 år før endring kan finne sted. Departementet mener videre at det er lite formålstjenlig at en ekstern instans overprøver uenighet om endring av juridisk kjønn, da eksterne, faglige vurderinger i liten grad er egnet til å overprøve et slikt personlig anliggende.

Departementet ser videre heller ikke at det er behov for at fylkesmannen eller andre eksterne myndigheter fører kontroll med beslutningen om endring av juridisk kjønn der de anser foreldrene og barnet som best skikket til å treffe riktig beslutning.

Redd Barna mener at departementet i disse forslagene mangler et barnerettighetsperspektiv og ikke har tatt nok vare på vurderingen av barnets beste jf. Grunnloven § 104, barnekonvensjonen artikkel 3 og barneloven § 30, barnets rett til å bli hørt jf. Grunnloven § 104, barnekonvensjonen artikkel 12 og barneloven § 31, ikke-diskrimineringsprinsippet jf. barnekonvensjonen artikkel 2, barnets rett til sin identitet jf. barnekonvensjonen artikkel 8 og barnets rett til vern om sin personlige integritet jf. Grunnloven § 104.

Barn under 7 år

Redd Barna mener at en innsnevring som departementet foreslår for barn under 7 år ikke kan begrunnes med det departementet anser å være rimelig, men skal begrunnes ut fra barns rettigheter, altså ut fra det som barnet som egen rettighetsbærer har krav på. Vurderingene av om det skal kunne foretas endring av juridisk kjønn for barn, og eventuelle vilkår for dette, må etter vår mening baseres på hensynet til barnets beste. Ved alle handlinger som berører barn, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn. Dette betyr at også lovgiveren skal vurdere barnets beste når de kommer

med et forslag som berører barn.¹ Redd Barna kan ikke se at dette har blitt gjort av departementet i forslaget om en nedre aldersgrense på 7 år. Departementet kommer ikke med noen begrunnelser for hvorfor den nedre aldersgrensen er sett til 7 år og sier ingenting om hvilke vurderingene har blitt gjort. Departementet begrunner heller ikke hvorfor de tar inn et medisinsk perspektiv for barn under 7 år hvor målsettingen av lovforslaget hele veien har vært å fjerne de medisinske kravene og diagnosene.

Redd Barna mener at departementet i sitt forslag for en nedre aldersgrense på 7 år heller ikke har tatt hensyn til barnets rett til å bli hørt. Retten til å gi fri uttrykk for sine meninger, og til å bli tatt hensyn til er også grunnleggende når barn og unges identitet skal realiseres. Det er ikke noen nedre grense for å høre barnet i barnekonvensjonen og FNs barnekomité er svært kritisk til nedre aldersgrenser når det gjelder barnets rett til å bli hørt, da det frarøver barn muligheten å uttale seg om alle forhold som vedrører dem.² Det er heller ikke satt en aldersgrense når barn skal ha rett til sin identitet eller til vern om sin personlige integritet.

Redd Barna mener videre at ikke-diskrimineringsprinsippet ikke er godt nok ivaretatt når departement uten begrunnelse utestenger barn under 7 år fra sin rett på identitet og stiller et vilkår som ikke stilles for eldre barn. Vi vil også vise til at forslaget er særlig uheldig for barn som begynner på grunnskole som 6-åringer.

Redd Barna mener derfor at departementet bør vurdere en ordning som i større grad åpner for at alle barn, uavhengig av alder eller særskilt medisinsk tilstand, bør få muligheten for å søke om endring av juridisk kjønn sammen med den eller de som har foreldreansvaret.

Barn mellom 7 og 16 år

Redd Barna savner også i forslaget om barn mellom 7 og 16 år et barnerettighetsperspektiv og en barnets beste-vurdering. Dette gjelder særlig avskjæring av muligheten for overprøving dersom foreldre eller en av dem ikke ønsker å søke om endring eller samtykke til endring. Departementet mener at det mest forsvarlige i disse tilfellene vil være at barnet venter til fylte 16 år uten å begrunne hvorfor de mener at dette er det mest forsvarlige. Etter vår mening handler det heller ikke om hva som er mest forsvarlig. Det handler om det som barn har rett på, særlig med hensyn til barnets beste, barnets rett til å bli hørt og barnets rett til identitet. Vi viser til våre argumenter ovenfor som også gjør seg gjeldende her.

Manglende samtykke til endring fra (en av) foreldre ovenfor barn eller ungdom under 16 år som har en klar oppfatning over at de ønsker å endre juridisk kjønn, kan ha alvorlige konsekvenser for disse barna. Undersøkelser viser at 80 % av transbarn ønsker å ha eller ønsket å ha hatt muligheten å endre juridisk kjønn før de fyller 16 år.³ Videre anbefaler FNs barnekomité at aldersgrenser i lovbestemmelser klart bør gjenspeile en erkjennelse av statusen til unge som rettighetsbærere, i samsvar med deres gradvise utvikling, alder og modenhet. FN barnekomité mener i tillegg at barna skal ha enkel tilgang til et system for individuelle klager, særlig med tanken på privatliv, jf. barnekonvensjonen artikkel 16.⁴

¹ General Comment no. 14 om barnets beste (2013), paras 6 og 31.

² General Comment no. 12 (2009), paras 20 og 21.

³ LGBTI-children in the Netherlands: <http://www.coc.nl/wp-content/uploads/2015/10/LGBTI-Childrens-rights-ENG.pdf>

⁴ General Comment no.4 (2003), para 9.

Redd Barna mener derfor at i de sakene der (en av) foreldre er uenige i barnets eget ønske om å endre juridisk kjønn, skal ikke barnet avskjæres fra overprøvingsmuligheter. Vi mener at en slik avskjæring ikke tar hensyn til barnets beste og heller ikke tar hensyn til barnets rett til å bli hørt og barnets økende med- og selvbestemmelsesrett.

Redd Barna mener at endring bør kunne gjøres også når foreldre ikke er enige dersom dette er nødvendig av hensyn til barnets beste. Vi mener derfor at barn under 16 år eller forelder på vegne av barnet, må kunne henvende seg til en uavhengig instans som kan høre barnet og kan foreta en vurdering som kan bekrefte barnets behov for endring av juridisk kjønn når (en av) foreldre ikke er enig.

Kontroll med beslutningen om endring av juridisk kjønn

Departementet ser ikke at det er behov for at fylkesmannen eller andre eksterne myndigheter fører kontroll med beslutningen om endring av juridisk kjønn for barn under 16 år der de anser foreldrene og barnet som best skikket til å treffe riktig beslutning.

Som anført ovenfor mener Redd Barna at det i hvert fall bør være en ekstern instans hvor barn eller forelder på vegne av barnet kan henvende seg til når (en av) foreldre ikke er enig i endringen. Vi vil i tillegg vise til, om det ikke skal føres kontroll av en ekstern instans, vil barn mellom 7 og 12 år etter departementets forslag havne i en svært sårbar posisjon. Disse barna har ikke samtykkerett, noe som betyr at det er ingen kontroll på om det faktisk er barnets eget ønske, om barnet er hørt i saken, og om barnets beste er vurdert.

Redd Barna anbefaler derfor at departementet følger ekspertgruppens anbefaling at foreldre gis rett til å fremsette egenerklæring om endring av juridisk kjønn for barn etter godkjenning av fylkesmannen eller annen ekstern organ. Vi mener at dette vil komme barns rettssikkerhet til gode.

9: Lovstruktur

Redd Barna støtter departementets forslag om å regulere ordningen i en egen lov, særlig sett på symbolverdien for menneskene som berøres av dem.

10.5: Navneloven

Redd Barna støtter departementets forslag for å endre navn senkes fra 18 til 16 år slik at den blir den samme som aldersgrense for å endre juridisk kjønn.

10.6: Passloven

Redd Barna støtter departementets forslag for å utrede spørsmålet om innføring av en tredje kjønnskategori.

Med vennlig hilsen
Redd Barna

Thale Skybak
Seksjonsleder Barn i Norge
Sanne Hofman
Rettighetsrådgiver